

STANJE I PERSPEKTIVE PREDŠKOLSKOG VJERSKOG ODGOJA

ALOJZIJE HOBLAJ
Sveučilište u Zagrebu
Katolički bogoslovni fakultet
Vlaška 38, pp 432
10001 Zagreb

Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 16. 10. 1999.
UDK 373.24.014.52

Sažetak

U svjetlu brojnih činjenica, u kritičkom tonu, u članku se najprije nedvojbeno tvrdi da je i pitanje predškolskog vjerskog odgoja jedno od »suvremenih izazova hrvatskoj katehezi za treće tisućljeće«. S tim u vezi donosi se i program za praktični rad u timu u koji se uključilo 60 odgojitelja predškolske djece. Dva opširna priloga naročito ilustriraju odgovor na pitanje u čemu se nazire perspektiva vjerskog odgoja djece najmlađe dobi. Riječ je o obliku komuniciranja (»pedagogija kruga«) i o trogodišnjem izvedbenom planu rada s pozivom da se odgojitelji uključe u njegovu provjeru i na taj način razvijaju svoje zajedništvo.

Ključne riječi: predškolski vjerski odgoj; kateheza, predškolska djeca, predškolski odgojitelj; obitelj, vrtić, župna zajednica, Ugovor, »pedagogija kruga«, trogodišnje planiranje, tematska jezgra

1. KRATKO POJAŠNENJE

Nadam se da se neće uvaženi slušatelji uvrijediti ukoliko najprije dadnem kratko pojašnjenje naslova svoga priopćenja – *stanje i perspektive predškolskog vjerskog odgoja*.

1.1. Za one sudionike Katehetske ljetne škole, Zagreb '99, koji do sada nisu imali priliku saznati, bilo za vrijeme svoje formacije ili poslije, na koga se odnosi »predškolski vjerski odgoj«, potrebno je napomenuti da se po općim odgojno-obrazovnim standardima, naročito organizacijskim, taj odgoj kao i predškolski odgoj općenito odnosi na djecu od 3. do 6/7. godine. Riječ je, dakle, o djeci koja s tri godine pođu u vrtić u kojem ostaju do polaska u prvi razred osnovne škole. To su djeca između 3. i 4., 4. i 5, ili 5. i 6/7. godine života, koja su redovito u vrtiću organizirana u mlađu, srednju i stariju odgojnu skupinu. U nekim sredinama, zbog konceptijsko-odgojnih ili drugih razloga, odgoj djece se ostvaruje u tzv. mješovitim skupinama. Radi potpunije slike, treba još do-

dati da je u Hrvatskoj u takav predškolski odgoj i obrazovanje uključeno oko 30% djece. Po nekim približnim proračunima takve djece u Hrvatskoj ima oko 130.000.

1.2. Uz spomenuti vrtić, uz koji treba spomenuti i organizirane igraonice, postoje još dva mjesta odnosno životna prostora: obitelj, koja je ujedno prvo i najvažnije mjesto, te župna zajednica, gdje se takva djeca općenito ali i vjerski socijaliziraju, obrazuju i odgajaju.

1.3. Kako je u informativnom letku za ovu Školu navedeno, o ovoj temi se je sustavno raspravljalo na *Nacionalnom skupu o vjerskom odgoju djece predškolske dobi u izvanobiteljskim uvjetima* (Zagreb, 19. i 20. ožujka 1999). Na skupu je bilo oko 500 sudionika, najviše odgojitelja u predškolskim ustanovama, te ravnatelja i stručnih suradnika (pedagoga, psihologa, logopeda, zdravstvenih radnika, teologa i vjeroučitelja). Iako je neposredni povod sazivanja skupa bilo potpisivanje *Ugovora o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama* između Vlade Re-

publike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije (29. siječnja 1999), ipak je on zapravo bio manifestacija osmogodišnjeg postojanog rada i animiranja na ovom području. Opširna dokumentacija o tom radu i skupu nalazi se u knjizi: *Pustite malene k meni*¹. Ta je knjiga zamišljena kao vodič u svim pitanjima uvođenja vjerskog odgoja u javne predškolske ustanove, što se temelji na preuzetoj obavezi spomenutim potpisivanjem Ugovora između prosvjetnih vlasti i crkvenog autoriteta. Zato bi je trebao pročitati svaki djelatnik u vrtiću, naročito ravnatelj i odgojitelji, te župnici i vjeroučitelji bez obzira s kojom životnom dobi vjeroučenika radili, jer na to ih obvezuje pitanje odgojno-obrazovnog kontinuiteta koje je na području religiozno-pedagoškom i katehetskom posebno aktualno.

2. JE LI PREDŠKOLSKI VJERSKI ODGOJ JEDAN OD »SUVREMENIH IZAZOVA HRVATSKOJ KATEHEZI ZA TREĆE TISUĆLJEĆE«?

2.1. Postavljeno pitanje nije zamišljeno kao retoričko pitanje, samo zato što je tako formulirana okvirna tema Katehetske ljetne škole, Zagreb '99. Pitanje je zapravo problematski i kreativno intonirano. Sudeći po činjenici da je organizator Škole i tu životnu dob, dakle i vjerski odgoj za predškolsku djecu, uvrstio u svoj program, omogućivši tako da se pred ovim plenumom iznese kratko priopćenje, a i po tome što je u program Škole uvršten timski rad od 5 sati, čini se da je i to jedan od »izazova« našoj katehezi za treće tisućljeće.

2.2. Na postavljeno pitanje valja kratko odgovoriti, i to s višestrukoga znanstvenog i stručnog stajališta: razvojnopsihološkog, pedagoškog, sociološkog, biblijskog, teološkog, tradicionalnocrkvenog, religiozno-pedagoškog i katehetskog. Sa svih tih nabrojanih stajališta, predškolski vjerski odgoj jest i bit će *izazov hrvatskoj katehezi*, naročito za obitelj, župnu zajednicu i svaku predškolsku ustanovu. U okviru ovog razmišljanja trebalo bi se podsjetiti na događaje prošle jeseni. Naime, trebalo bi se pitati zašto je dio novinstva u Hrvatskoj koncem listopada i tijekom

studenoga prošle godine (1998. god.), a u povodu vijesti da je Vlada Republike Hrvatske prihvatila Prijedlog Ugovora, tako borbeno negativno nastupio protiv uvođenja vjerskog odgoja u vrtiće. Zašto su tada kao i često ranije novinari prešutjeli činjenicu od koje polazi Ugovor. Riječ je o pravu roditeljskog izbora odgoja za svoje dijete. Budući da je naravno, božanski i ljudski utemeljeno, tom pravu ima se podrediti svaki autoritet ovoga svijeta. Zanimljivo je da se radi o novinarima, koji su inače osjetljivi na ljudska prava.

2.3. Opravdanje za tvrdnju da je vjerski predškolski odgoj jedan od »izazova« ovom prilikom može se elaborirati u nekoliko kratkih tvrdnji, na poticaj velikoga katehete iz prvih stoljeća da »istina ne treba dugih razgovora« (Tertulijan).

- Vjerski odgoj odnosno kateheza predškolske djece jest *prava evangelizacija*, jer su i ta djeca za to sposobna. Ako su pak i mala djeca na svoj način sposobna primati poruku Evanđelja, onda imaju i potrebu da u biblijskom smislu *slušaju, slušajući čuju* poruku Evanđelja kako bi u njihovim dušama odjeknula radost Isusovog otajstva.
- Govoreći kršćanski, predškolski vjerski odgoj odnosno kateheza ne može se poistovjetiti s općim »religioznim odgojem« niti se može zamisliti kao neki didaktičko-metodički dodatak vjeronauku odnosno katehezi školske djece, pa makar to bila kateheza namijenjena djeci rane školske dobi.
- Valja reći da je predškolski vjerski odgoj odnosno kateheza s kršćanskog (katoličkog) stajališta osobita i sasvim određena te predstavlja prvi stupanj u procesu cjelokupnog uvođenja osobe u kršćanski život i djelovanje kroz njegove razvojne faze – od ranog djetinjstva do dobi starijih osoba.
- Taj prvi stupanj uvođenja u kršćanstvo koji se događa u predškoli ima svoj razvoj, za njega se moraju stvarati uvjeti i razvijati primjereni religiozno-pedagoški postupci. No, vjerski odgoj predškolske djece može se isto tako i zanemariti, usporiti ili iskriviti.

1 Knjiga se može nabaviti u Nacionalnom katehetskom uredu, Kaptol 18, 10000 Zagreb, po cijeni od 50 kn.

Teško je razumjeti kad to negativno ponašanje, najčešće propustom, dolazi sa strane nekih roditelja i crkvenih (župnih) zajednica, onih dakle čimbenika koji su bili prvi svjedoci krštenja djece kada su se svi zajedno svečano obvezali da će to kršteno dijete »odgajati u vjeri...« (Obred vjenčanja i Obred primanja djece u Redu). U tom smislu, valja napomenuti, kako to podsjećaju naši biskupi i svaki biskup Katoličke crkve, da izbor vjerskog odgoja roditelja vjernika za svoju djecu nije *izborne*, već prema savjesti *obavezne* naravi.

- Kada se *počinje* ostvarivati smisao pitanja postavljenog na vjenčanju roditelja i na krštenju njihovog djeteta i »odgajati u vjeri«? Velika je zabluda, koja postoji barem u ponašanju nekih crkvenih službenika i roditelja, misliti da se početak toga odgoja podudara s polaskom djeteta u prvi razred škole. *Milost vjere* koju je dijete primilo na krštenju ulazi (integrira se) u dinamiku rasta, razvoja i sazrijevanja djeteta od početka života i tako poprima *ljudsku potku* u harmoničnom razvoju sa svim drugim razvojnim dimenzijama ljudskoga bića (tjelesnim, duševnim, emocionalnim, socijalnim, kognitivnim itd.). Taj razvoj počevši od treće godine, uz obitelj, ima potrebu za organiziranim odgojem i obrazovanjem »izvan obitelji« (vrtić) u kojem ne smije izostati ni jedna dimenzija odgoja, pa tako ni vjerska; odgoj u tom smislu mora biti istovjetan kao i u obitelji. Dijete koje obitelji i vrtiću ima primjerene uvjete za vjerski odgoj dolazi u prvi razred duhovno i vjernički *probuđeno*. Vjerski odgoj, dakle, ima svoj vremenski rok koji se ne smije propustiti ni dogoditi.

- Na žalost, uza sve dobre pomake, i u našoj Crkvi i društvu ima propusta, nemara i osporavanja. U svojstvu višeg savjetnika Nacionalnog katehetskog ureda HBK za predškolski vjerski odgoj, prije mjesec dana uputio sam pismo svim predstojnicima biskupijskih katehetskih ureda da oni osobno, njihovi zamjenici ili netko iz povjerenstva sudjeluje u timskom radu. Od 12 ureda odgovorila su samo dvojica, od kojih jedan s isprikom da ne može sudjelovati. Ponovno molim predstojnike svih 12 biskupijskih katehetskih

ureda da načelom subsidijarnosti počinjju ostvarivati svoju obavezu preuzetu potpisivanjem Ugovora. Nećemo ih prestati moliti niti prestati kucati na njihova vrata, dok nam ih ne otvore. U ime djece molimo riječima Isusa iz Nazareta: *Pustite malene k meni...* Zar ćemo dopustiti da biskupijski katehetski uredi prvi zatvore vrata pred malenima; zar bi se moglo dogoditi da i biskupijski katehetski uredi budu ubrojani među one koji *ne puštaju djecu k Isusu iz Nazareta*? Bio bi to *pravi paradoks*. Teško bi bilo u to samo i povjerovati.

- Nije, dakle, rana školska dob s početkom prvog razreda ujedno i početak kateheze. Kako sreće, da ova Škola napravi jedan obrat u takvom razmišljanju.

3. TIMSKI RAD

(Osobito na temelju rezultata spomenutog Stručnog skupa o vjerskom odgoju djece predškolske dobi u izvanobiteljskim uvjetima, održanog u Zagrebu 19. i 20. ožujka ove godine)

Napomena: Organizator Škole nije unaprijed predvidio velik broj sudionika za ovaj tim, kao na primjer za osnovnu ili srednju školu; kao višem savjetniku bilo mi je rečeno da animiram one najaktivnije; nije se dakle vodila velika propaganda za ovaj timski rad.

3.1. U radionici ćemo posvetiti pozornost nekim najvažnijima pitanjima koja su se neposredno nametnula pojavom knjige *Pustite malene k meni*:

- Praktični rad (radionica) na temu »pedagogije kruga« kao temeljnog oblika rada u vjerskom odgoju djece predškolske dobi (v. Prilog I.)
- Pitanje trogodišnjeg plana rada u radnom predlošku za provjeru (v. Prilog II.).
- Pitanje pripreme roditelja, predškolskih ustanova, župnih zajednica za provođenje obaveze koja proizlazi iz Ugovora o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama (posebno 1/6 i 2)
- Pitanje oblikovanja »letka« kojim će se roditelji prije izbora vjerskog odgoja za svo-

je dijete (v. *Ugovor 1/6*) pravodobno »obavijestiti o njegovoj svrsi, sadržaju i ciljevima« (*Ugovor 2*) u čiju distribuciju bi se naročito uključile crkvene (župne) zajednice.

- Pitanje povjerenstva biskupijskih katehetskih ureda: Moram reći da je to pitanje, kako proizlazi iz Skupa, jedno od najhitnijih pitanja (v. *Pustite malene k meni*, str. 215; opširnije u poglavlju: *Redovita savjetodavna služba i koordinacija kvalitetnog ostvarivanja vjerskog odgoja*, str. 91-111).
- Pitanje organiziranog doškoloavanja odgojitelja i vjeroučitelja za predškolski vjerski odgoj (v. *Pustite malene k meni*, str. 221).
- Pitanja koja sudionici nose u sebi.

Prilog I. Skupljamo se u krug

(»Pedagogija kruga« kao temeljni oblik rada u vjerskom odgoju djece predškolske dobi)

- Uvodna misao

Oblikovanje kruga jedan je od važnih elemenata u »Radnom predlošku za eksperimentiranje s trogodišnjim planom rada u vjerskom odgoju predškolske djece«. Zato nam valja otkriti njegovo značenje. Oblikovanje kruga od odgojitelja zahtijeva da se u tome pedagoški osposobi. To je zbog toga što se djeca rado okupljaju u krug, ali isto tako ima puno djece koja treba da razviju neke sposobnosti koje nemaju, a očekuje se da ih imaju. Oblikovanje kruga donosi na vidjelo puno konflikata, obilježja karaktera, slabosti susreta i osobne nemogućnosti. – Oblikovanje kruga je odgojni cilj koji tek treba postići.

1. Vanjska i unutarnja forma kruga

Valja imati nakanu uvijek iznova oblikovati krug, kako bi njegova vanjska forma otvorenog i jednakog susreta postala i unutarnja forma i snaga. Ne smije se oblikovati krug po nekoj zapovijedi. Naime, djeca oblikovanje kruga ne bi prihvatila kada bi to bilo po nečijoj zapovijedi, povišenim glasom ili autoritetom, npr. »poredaj stolice u krug« ili

»sjedi u krug«, itd. Krug dakle nastaje polako; krug kao da *raste* i zaokružuje se rastući. Tek na taj način to postaje oblik života jedne skupine. U krugu djeca mogu postići mir, tišinu, umiriti se, jedno drugo slušati, međusobno razgovarati i promatrati kako bi doživjeli nešto novo.

2. Obrazovanje ljudskih snaga

U krugu se na mnogostruk način ostvaruje »obrazovanje ljudskih snaga«. Navedimo samo nekoliko natuknica.

Promatrati u krugu skupine znači omogućiti svakom djetetu da dođe do izražaja. U krugu se postaje osjetljiv za svako dijete. U krugu se brzo zamijeti da nekoga nema, da se netko loše osjeća, ako je netko mrzovoljan ili prijateljski raspoložen, rastresen, nestašan ili previše glasan.

U krugu se djeca skupljaju, jer krug koji nije samo izvanjska prostorna forma, nego skupljanje osoba, živi od toga da svako dijete samo sebe *sređuje* i tako se uvrštava u krug. Tako se događa susret sa susjedom i sa samim sobom.

3. Oblikovanje kruga nalik je na put

Okupljanje u krug, kao što je spomenuto, znači *događanje* ili *zbivanje* (proces), ono je višestruko i uvijek novo, napeto »hodanje« od jednog djeteta k sljedećemu. U tome dolazi do izražaja tijelo i srce, osjetila i narav pojedinca kao i različite stvari, naročito one koje su od osnovnog značenja. Tako se, među ostalim, i razvijaju različite sposobnosti pojedinca: promatranje, slušanje, govor, čekanje, primanje i davanje, odstupanje, uspostavljanje odnosa, prepuštanje samoga sebe drugome, povjerenje u drugoga kada se ponovi ono što je on načinio i prihvaćanje odnosno usvajanje s uvjerenjem i u duši.

Za sve članove u krugu skupine treba uvijek biti važno ono što netko čini, pokazuje, pridonosi. Ti odnosi uvijek iznova jačaju dijete kao pojedinca. Sjedeći u krugu skupine koji nema početka ni kraja, mi se malo-pomalo usredotočujemo na središte i svojim pamćenjem usvajamo cjelinu, kada gestama nešto za nekim ponavljamo i kada svi prave iste geste zajedno.

U pedagoškom smislu izgleda da je krug više nalik na »put« nego na »okruglu stvar«.

U tom smislu izgleda da krug ipak nije »bez početka i svršetka«; zato je »krug« proces. Da se u to uvjerimo, sjetimo se svađa i agresija, borba za najbolje mjesto, guranja, parničenja, zavisti itd. Sva su ta i druga uzne- marivanja zapreka krugu, jer narušavaju mir, zajedništvo u dobrome, ljubazno ophođenje, preziru drugoga i ne daju mu priznanja. Tu ima i čitav niz osobnih zapreka i uskraćiva- nja koja prekidaju krug, kada se npr. neka stvar ne daje dalje ili ako se neočekivano br- zo uništi; kada se ruka ne pruža dalje ili ka- da se ruka ne pruži ili ne primi.

4. Oblikovanje kruga trajna je zadaća

Oblikovanje kruga ostaje važna zadaća za napredovanje osobnosti, oblikovanje nje- nih sposobnosti za susretanje, koje se danas u školi, u timskom radu i u obitelji puno zah- tijevaju. No prije svega je to pretpostavka za kršćanski odgoj, jer je vjera uvijek upućena na zajedništvo (»Vjerujem – vjerujemo«, uči nas novi Katekizam Katoličke crkve '92). I obrnuto, kršćanska vjera također oblikuje uzajamne odnose u zajedništvu i kod poj- edinca, tako npr. zahtijeva odgovornost i da- lje prenošenje vjere.

Valja nam dakle prolaziti putem *cjelo- vitog* oblikovanja kruga uz pomoć naših osje- tila, jer će nas tako susresti drugi čovjek i svijet.

Prilog II.
Trogodišnje planiranje
vjerskog odgoja predškolske
djece u izvanobiteljskim uvjetima

(Radni predložak za eksperimentiranje odgoji- telja/vjeroučitelja)

- Uvodna napomena

Kao što je u naslovu kazano, u ovom »Radnom predlošku« radi se o trogodišnjem eksperimentu u koji se mogu uključiti odgo- jitelji i vjeroučitelji koji ostvaruju vjerski od- goj u izvanobiteljskim uvjetima.

- Pozivaju se odgojitelji/vjeroučitelji ko- jima su pedagoške godine 1999.-2000. po- vjereni djeca od 3. do 4. godine, dakle mlađa

dobna skupina, da *eksperimentiraju s izved- benim planom (ciklusom) A*. Ti isti odgojite- lji/vjeroučitelji će tijekom pedagoške godi- ne 2000.-2001. s istom djecom od 4. do 5. godine (sada srednja dobna skupina) eksper- imentirati s *izvedbenim planom B*. Tijekom pedagoške godine 2001.-2002. isti će odgoji- telji/vjeroučitelji s istom djecom od 5. do 6. godine (sada starija dobna skupina) eksper- imentirati s *izvedbenim planom (ciklusom) C*.

- Odgojitelji/vjeroučitelji koji će pedago- ške godine 1999.-2000. voditi skupinu djece od 4. do 5. godine, mogu eksperimentirati s *izvedbenim planom B*, a za tu istu djecu (sa- da od 5. do 6. godine), pedagoške godine 2000.-2001. mogu eksperimentirati s *izved- benim planom C*.

- Odgojitelji/vjeroučitelji koji će pedago- ške godine 1999.-2000. voditi skupinu djece od 5. do 6. godine, mogu eksperimentirati s *izvedbenim planom C*.

- U slučaju mješovite skupine odgojitelju/ vjeroučitelju se savjetuje da na temelju svih triju izvedbenih planova (ciklusa) A-C nasto- ji doći do »kombiniranog« izvedbenog pla- na rada, vodeći dakako računa o pretežitosti jedne ili druge dobne skupine (v. *Tablični prikaz*, str. 337.).

Globalna struktura radnog predloška za eksperimentiranje

- Opće smjernice
- Narav i svrha
- Tematske jezgre
- Područja ciljeva
- Metodički kriteriji
- Odgojno-obrazovni rezultati

Sažetak

- A) Općenito o radnom predlošku
- B) Artikulacija odnosno unutarnja poveza- nost tematskih jezgri
- C) Planska matrica
- D1) Za eksperimentiranje s izvedbenim pla- nom (ciklusom) A
 - Artikulacija odnosno unutarnja poveza- nost izvedbenog plana (ciklusa) A
 - Planska matrica ciklusa A

D2) Za eksperimentiranje s izvedbenim planom (ciklusom) B

- Planska matrica ciklusa B
- Planska matrica ciklusa B

D3) Za eksperimentiranje s izvedbenim planom (ciklusom) C

- Planska matrica ciklusa C
- Planska matrica ciklusa C

1. Opće smjernice

Napomena: Za bolje razumijevanje odgojitelj/vjeroučitelj će konzultirati *Program vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima*, Glas Koncila / Mali koncil, Zagreb, 1994.

1.1. Radi se o vjerskom odgoju predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima (u vrtiću), gdje se odgoj i obrazovanje ostvaruje po suvremenoj prepoznatljivoj koncepciji i zadacima, propisano zakonom i standardima. U kontekstu tog odgoja predškolsko dijete također razvija emocionalne, društvene, intelektualne i moralne »strukture« svoje vjerske osobnosti.

Zašto trogodišnji izvedbeni plan (ciklus)? Zato što je vrtić prema vlastitim obrazovnim i odgojnim zadacima koncipiran u okviru tri godine.

1.2. Ovim trogodišnjim izvedbenim planom, kao »radnim predloškom« u kojem se posvećuje pažnja svakom godištu napose u kontekstu cjeline predškolskog odgoja i obrazovanja, treba pristupiti fleksibilno i pozorno stvarnoj odgojno-obrazovnoj situaciji u vrtiću. Posebno bi trebalo vrednovati svaki oblik »različitosti« koje danas postaje u vrtiću (etničke, vjerske i kulturne različitosti i navike).

1.3. Područja iskustva, tj. osobno iskustvo (iskustvo »sebe«) i iskustvo »drugoga«, konstituiraju zajedničku uporišnu točku za svu djecu koja polaze vrtić te predstavljaju povlašteno područje za otvaranje i razvijanje religiozne dimenzije te dječje dobi. Izvedbeni plan temelji se na tematskim jezgrama koje su iznutra međusobno povezane i koje odgovaraju razvojnoj razini djece predškolske dobi u kojoj se osoba otvara osobnoj vjeri i na taj način postavlja prve temelje osobne vjere i kulture.

2. Narav i svrha

2.1. Iskustva i aktivnosti katoličkog vjerskog odgoja i obrazovanja u sklopu specifičnih vrijednosti katoličke vjere smještaju se u okvir svrhe i ciljeva predškolskog odgoja i obrazovanja (vrtića), što se u specifičnom smislu podudara sa sazrijevanjem identiteta, stjecanjem autonomije i razvojem različitih sposobnosti djevojčica i dječaka.

2.2. Polazi se od specifičnih iskustava i potreba djevojčica i dječaka od 3. do 4., 4. do 5. i 5. do 6. godine, te se stvara potrebna »grada« koja će obuhvatiti znakove kršćanskoga života i intuitivno ulaziti u njihovo značenja, izraziti i komunicirati riječima, gestama, znakovima i simbolima njihovo početno iskustvo.

3. Tematske jezgre

3.1. Tematske jezgre su odabrane na temelju triju kriterija:

- Tematska jezgra mora u sebi sadržavati nešto je od bitne važnosti za život djece
- Tematska jezgra mora biti ispunjena smislom za život djece
- Tematska jezgra mora se podudarati s odgojem i obrazovanjem djece.

U specifičnom pogledu, tematske jezgre se odnose na one značajne »iskustvene jezgre« koje djeci od 3. do 6. godine omogućuju komunikaciju s katoličkom vjerom u vlastitom ambijentu. Polazeći od iskustva djece, nastoji se istražiti stvarna situacija djece i odgovoriti na njihova prva pitanja koja se u njima intuitivno javljaju s obzirom na lik, djelo i poruku Isusa Krista.

3.2. Redosljed tematskih jezgri:

I A – *Prihvatanje i dočekivanje djece*: riječ je o dimenziji koja djetetu omogućuje da se osjeća prihvaćeno, dobrodošlo i voljeno u onome što svako dijete zaista jest; na temelju toga iskustva djeca će se otvarati ljubavi Božjoj i ljubavi drugih (bližnjih) prihvaćajući i one koji pripadaju drugim religijama i kulturama.

I B – *Stvoreni svijet i stvorenja u njemu*: dimenzija koja djetetu omogućuje da se intuitivno otvori onim vrijednostima koje stvari

u sebi nose i da razvija sposobnosti čuđenja i divljenja prema zbilji svega stvorenoga.

II – *Znakovi – simboli Božića i Isusov lik*: postupnim procesom shvaćanja općeljudske i vjerske razine blagdana, u okviru znakova-simbola koji karakteriziraju Božić, dijete susreće Isusov lik, njegovu obitelj i život.

III – *Isusovo djetinjstvo i život*: tematska jezgra pomaže djetetu da na svoj način doživi i »shvati« prijelaz i kontinuitet između djeteta Isusa i uskrsnulog Isusa.

IV – *Znakovi – uskrсни simboli i kršćanske vrednote*: tematska jezgra razvija u djetetu sposobnost »opažanja« svijeta vjere koji ga okružuje i sposobnost da ga progresivno istražuje prelazeći od »znaka« k »značenju« te da se intuitivno otvori uskrsnom otajstvu.

V – *Život kršćanske zajednice*: djeca se postupno približavaju Isusovu liku i životu njegovih učenika te se tako uvode u otkrivanje kršćanske zajednice i njezinog života.

4. Ciljevi

Valja utvrditi dvije vrste područja za definiranje ciljeva.

4.1. Prvo područje ciljeva svraća pozornost na odnose koji pomažu djevojčicama i djecačima da sazrijevaju u identitetu, samostalnosti i sposobnosti svjesnim usvajanjem značenja cjelokupnog života u kojem se djeca te dobi nalaze, te sazrijevanjem u vjeri.

4.2. Drugo područje ciljeva odnosi se na iskustva i situacije koje se odnose na afektivno-emocionalnu razinu u namjeri da se djeca otvaraju čuđenju i divljenju života koji se očituje u osobama, stvorenom svijetu i Bogu.

5. Metodički kriteriji

5.1. U stvaralačkim aktivnostima i otkrivanju simboličkoga-kulturnoga svijeta u kojem se iskazuje religioznost valja svratiti posebnu pozornost na činjenicu da dijete shvaća učenjem u onoj mjeri u kojoj mu se pruži mogućnost stvaranja analogije s vlastitim iskustvima.

5.2. Posebnu pozornost valja posvetiti načinima komuniciranja, uključivši i neverbalnu

komunikaciju da se kod djece pospješi shvaćanje i organizacija znanja.

6. Odgojni rezultati

6.1. Vrednovanje odgojnih rezultata u vrtiću ostvaruje se promatranjem aktivnosti same djece koje ostvaruju u radnim predlošcima.

6.2. Valja dakle promatrati:

- koliko je dijete u radu motivirano i kakav mu je interes i sudjelovanje;
- koliko je dijete sposobno sebe reorganizirati emocionalno, socijalno i kognitivno;
- koliko je dijete u okviru predloženog sadržaja napredovalo u spoznajnom pogledu;
- koliko je dijete ojačalo u pozitivnoj slici o sebi.

Prilog predlošku

A) *Općenito o radnom predlošku*

Predložene tematske jezgre valja obrađivati tako da se vodi računa o karakteristikama izvanobiteljskih uvjeta – vrtića.

Da bi se pospješio postupni prijelaz od ljudske-iskustvene razine doživljenih sadržaja do razine vjere u pravom smislu riječi, valja slijediti metodički kriterij koji se stručno naziva »načelo korelacije«.

Polaganje od »proživljenih« odnosno »doživljenih« istina djece predstavlja prvi bitni pristup svakom daljnjem metodičkom postupku. To nadalje znači da putem aktivnosti dijete valja isto tako osobno uključivati u sudjelovanje kako bi ono bilo sposobno organizirati i strukturirati cjelinu svojih spoznaja, razvijati svoje sposobnosti, pojačati svoje osnovne strukture i susretati se s oblicima »kulture«.

Riječ je o sredstvu za eksperimentiranje koje sadržaje pruža u *tematskim jezgrama*, koje nadalje posebnu pozornost svraća na situaciju u kojoj se nalazi vrtić i tako djelatnike upućuje ne primjerene godišnje izvedbene planove.

Korištenjem predloženih planskih matrica moći će se usmjeravati izbor različitih metodičkih pristupa i različitih didaktičkih iskustva koje bi trebalo predložiti u radu s djecom.

B) Artikulacija odnosno unutarnja povezanost tematskih jezgri

TEMATSKJE JEZGRE	Ciklus A (3.-4. godina)	Ciklus B (4.-5. godina)	Ciklus C (5.-6. godina)
I A. DJECU PRIHVAĆATI I DOČEKIVATI	1a) Dijete intuitivno spoznaje da je željeno, shvaćeno i s ljubavlju prihvaćeno kako u svojoj obitelji tako i u vrtičkoj skupini i cjelokupnoj vrtičkoj zajednici. To iskustvo u djetetu razvija pozitivnu sliku o sebi i uspostavlja odnos s Bogom.	1a) Na temelju svoga identiteta koji je za ovu životnu dob osobit i izvoran dijete postaje svjesno sebe kao bića u odnosu: prema sebi, bližnjemu i Bogu.	1a) Dijete u sebi razvija sposobnost prihvaćanja drugih (bližnjega) te intuitivno naslućuje Boga Oca svih ljudi.
I B. STVORENI SVIJET I STVORENJA U NJEMU	1b) Dijete pokazuje radost i interes za promatranje i otkrivanje ljepote svijeta od Boga stvorenoga te se tako uvodi u čuđenje/udivljenje Apsolutnome.	1b) Dijete postaje pozornije na zbilju koja ga okružuje i sposobno je uspostavljati vedar i aktivan odnos sa stvorenim svijetom i stvorenjima u njemu, otvarajući se pritom intuiciji egzistencije Boga Stvoritelja	1b) Dijete se intuitivno otvara vrijednosti stvari i razvija sposobnost zahvalnosti, čuđenja i udivljenja Bogu Stvoritelju.
II. ZNAKOVI - SIMBOLI BOŽIĆA I LIK ISUSA KRISTA	2) Dijete živi u radosti zajedničkih trenutaka, te se intuitivno otvara Božiću-blagdanu zajednice, koja živi trenutak iščekivanja, povjerenja i ljubavi te nalazi odgovor u Djetetu Isusu i u njegovom otajstvu.	2) Dijete živi radost zajedničkih trenutaka, te se intuitivno otvara ljudskom i kršćanskom značenju blagdana Božića.	2) Godišnjom obnovom proslave Isusova rođenja, dijete se uvodi u otajstvo Isusovo te se otvara vrednotama kršćanskog otajstva utjelovljenja (ljubav, život, bratstvo...)

TEMATSKE JEZGRE	Ciklus A (3.-4. godina)	Ciklus B (4.-5. godina)	Ciklus C (5.-6. godina)
III. DJETINJSTVO I ŽIVOT ISUSOV	3) Dijete stječe iskustvo vlastitog odrastanja i analogno tome uspostavlja prislan odnos s likom Isusa Krista.	3) Uspoređujući vlastiti život s Isusovim djetinjstvom, dijete otkriva sličnosti i razlike. Obnavlja svoj obiteljski život i počinje shvaćati Isusovu obitelj.	3) Čitanjem nekih izabranih ulomaka iz Evanđelja (npr. iz <i>Biblije za djecu...</i>), dijete otkriva značajne trenutke Isusova života i intuitivno naslućuje njegovu božansku narav.
IV. ZNAKOVI - SIMBOLI USKRSA I KRŠĆANSKE VREDNOTE	4) Prepoznavanjem znakova koji obilježavaju taj blagdan, dijete se intuitivno otvara značenju Uskrsa u kršćanskoj zajednici.	4) Čitanjem izabranih ulomaka iz Evanđelja (npr. iz <i>Biblije za djecu...</i>), intuitivnim naslućivanjem dijete se uvodi u značenje Uskrsa i sazrijeva u osjećajima kao što je međusobno nesebično i prijateljsko dijeljenje dobara i praštanje.	4) Obnovom Uskrsa, dijete produbljuje vrednote kao što su ljubav, život, praštanje, bratstvo, prijateljstvo, solidarnost i mir.
V. ŽIVOT KRŠĆANSKE ZAJEDNICE	5) Dijete uči upoznavati mjesta gdje se susreću kršćani, posebno crkvu.	5) Dijete se intuitivno otvara radosti susretanja, molitve, pjevanja, zajedničkih okupljanja kršćana.	5) Dijete uči upoznavati znakove i geste kršćanske zajednice (misa, krštenje, ženidba itd.) te intuitivno naslućuje vrednote vjerskih manifestacija.

C) Planska matrica

Upotrebom planske matrice razvijaju se tematske jezgre

1. Što je planska matrica?

Planska matrica je pojmovno odnosno misaono sredstvo koje posreduje između *Plana i programa* i *izvedbenog plana rada*.

Na *teorijskom planu* planskom matricom se naznačuju okviri iskustva djece. Riječ je o djeci koja se otvaraju religioznoj dimenziji svoga bića i osnovnim temama kršćanske katoličke vjere koje su potrebne da se postigne odgojna svrha (ciljevi) vjerskim odgojem i obrazovanjem u vrtiću.

Riječ je o sredstvu koje treba uzimati u dinamičnom smislu i kojim mogu nastati

brojni poticaji u pogledu istraživanja i didaktičko-metodičke inovacije. To je sredstvo vrijedno poštovanja i planske autonomije vrtića, odgojitelja i stručnih suradnika u pozitivnoj suradnji s obiteljima i institucijama koje se nalaze na dotičnom području.

Na **praktičnom planu** planska matrica usmjerava izradbu konkretnih metodičkih postupaka i posebnih planova rada.

2. Predložene planske matrice

Za eksperimentiranje je predloženo *pet planskih matrica* koje su organizirane oko pet tematskih jezgri. Tako one oblikuju *godišnji izvedbeni plan rada*. *Planske matrice* obuhvaćaju četiri posebna aspekta:

a) **ciljeve vrtića** kao uporišnu točku epistemološko-pedagoškog područja unutar ko-

jeg uz pomoć specifičnog doprinosa kognitivnih, emocionalnih i duhovnih sadržaja valja povez(iv)ati i integrirati vjersku dimenziju odgoja i obrazovanja;

b) **dijete**, koje ima središnji položaj; ono zapravo odgojitelja trajno podsjeća na iskustva kojima se djevojčice i dječaci na različite načine otvaraju vjerskoj dimenziji;

c) **pozornost na sadržaje**, koji se obrađuju »načelom korelacije«, kao i na bogatstvo značenja kvalitetnih iskustava djece;

d) **aktivnosti odgojitelja**, kojima se on usredotočuje na pripremu takve situacije koja će djetetu omogućiti odgojno-obrazovni proces.

Evo kako mogu izgledati planske matrice:

D1) Za eksperimentiranje s ciklusom A

Artikulacija odnosno unutarnja povezanost ciklusa A

TEMATSKE JEZGRE	Ciklus A
I A. DJECU PRIHVAĆATI I DOČEKIVATI	1a) Dijete intuitivno spoznaje da je željeno, shvaćeno i s ljubavlju prihvaćano kako u svojoj obitelji tako i u vrtićkoj skupini i cjelokupnoj vrtićkoj zajednici. To iskustvo u djetetu razvija pozitivnu sliku o sebi i uspostavlja odnos s Bogom.
I B. STVORENI SVIJET I STVORENJA U NJEMU	1b) Dijete pokazuje radost i interes za promatranje i otkrivanje ljepote svijeta koji je Bog stvorio, te se tako uvodi u čuđenje Apsolutnome.
II. ZNAKOVI - SIMBOLI BOŽIĆA I LIK ISUSA KRISTA	2. Dijete živi u radosti zajedničkih trenutaka, te se intuitivno otvara Božiću, blagdanu zajednice koja proživljava trenutke iščekivanja, povjerenja i ljubavi i koja nalazi odgovor u Djetetu Isusu i njegovom otajstvu.
III. DJETINJSTVO I ŽIVOT ISUSOV	3) Dijete stječe iskustvo vlastitoga odrastanja te se uspoređivanjem sprijateljuje s Isusovim ljudskim likom.
IV. ZNAKOVI - SIMBOLI USKRSA I KRŠĆANSKE VREDNOTE	4) Prepoznavanjem znakova koji obilježavaju ovaj blagdan, dijete se intuitivno otvara značenju Uskrsa u kršćanskoj zajednici.
V. ŽIVOT KRŠĆANSKE ZAJEDNICE	5) Dijete uči upoznavati mjesta gdje se kršćani susreću, što se posebno odnosi na crkvu.

PLANSKA MATRICA CIKLUSA A**I A. TEMATSKA JEZGRA / Djecu prihvaćati i dočekivati**

CIKLUS A	
KOME	Stjecanjem i obnavljanjem vlastitoga iskustva, dijete intuitivno sluti da ga je njegova obitelj i vrtićka zajednica željela, očekivala i s ljubavlju prihvatila.
ŠTO	Osnovni »sadržaj« ove tematske cjeline za djecu od 3. do 4. godine izabire se iz kognitivne, emocionalne, socijalne vrste iskustva kojemu treba dodati i iskustva odnosa. U takvo iskustvu moguće je integrirati aktivnosti kojima će dijete obnoviti (rekonstruirati) svoj fizički, kulturni i kršćanski identitet.
KAKO	Odgojitelj priprema kratka pripovijedanja kojima će na emocionalan i kognitivan način evocirati temu »prihvaćanja« i »dočekivanja«. Zato će odgojitelj unaprijed pripremiti primjereni radni materijal kojim će ilustrirati aktivnosti i kojim će se djeca svojim riječima uključiti u pripovijedanje koje su čula; odgojitelj nadalje pospješuje odnosno potiče sve oblike izražavanja kojima se omogućuje razmišljanje o tome kako smo članovi zajednice.

I B. TEMATSKA JEZGRA / Stvoreni svijet i stvorenja u njemu

CIKLUS A	
KOME	Na osnovi osobnih doživljaja i neposredno evociranih iskustava dijete pokazuje radost i interes za promatranje, istraživanje i otkrivanje ljepote svijeta koji je Bog stvorio.
ŠTO	Iskustva, opažanja i razmišljanja o »suncu, svjetlosti, bojama, nebu, mjesecu, zvijezdama, moru, brdima, životinjama, plodovima zemlje, poštivanju, čuvanju stvorenoga svijeta i svih stvorenja...«
KAKO	Odgojitelj priprema aktivnosti koje se namjeravaju poduzeti za promatranje stvari s kojima djeca te dobi dolaze u dodir; izlasci u prirodu i okolinu vrtića radi izravnog promatranja stvorenoga svijeta; iskustva i verbalne interakcije svih vrsta odnosno načina izražavanja koje će djeci omogućiti da stječu vlastite spoznaje tako da im pridaju značenja koja se podrazumijevaju.

II. TEMATSKA JEZGRA / Znakovi - simboli Božića i Isusov lik

CIKLUS A	
KOME	Aktivnostima koje obnavljaju (rekonstruiraju) njegovu povijest i evociraju izravna iskustva radosti i blagdana, dijete se intuitivno otvara Božiću kao blagdanu zajednice koja živi trenutak iščekivanja, povjerenja i ljubavi.
ŠTO	Iskustvo »prihvaćanja« i »dočekivanja«, da kao dijete nekomu pripada, predstavlja osnovni sadržaj ove cjeline kao iskustveni temelj na koji se nakalemljuju sadržaji Božića u pravom smislu riječi.
KAKO	Polazeći od konkretnih situacija i uz pomoć pripovijedanja, fotografija, ilustracijskog materijala, odgojitelj pomaže djeci da svraćaju pozornost na »znakove« blagdana Božića. Tako će se komparativnom metodom i metodom analogije aktivirati opažanje (refleksija) smisla blagdana koji proizlazi iz rođenja, života, susreta ljubavi i prihvaćanja.

III. TEMATSKA JEZGRA / Isusovo djetinjstvo i život

CIKLUS A	
KOME	Obnovom (rekonstrukcijom) svoje i Isusove povijesti te uz pomoć izabranih iskustava i iskustava u pričama dijete intuitivno sluti važnost odrastanja.
ŠTO	Kada dijete osvještava radost odrastanja i otjecanja vremena kao prigodu da se nauče nove stvari, to je sadržaj ove cjeline.
KAKO	Polazeći od iskustava djece, koristeći fotografije, slike i priče, odgojitelj potiče da dijete obnovi (rekonstruira) ono što je osobno proživjelo i ono što je proživio Isus.

IV. TEMATSKA JEZGRA / Znakovi - simboli Uskrsa i vrednote kršćanstva

CIKLUS A	
KOME	Prepoznavanjem »znakova« koji karakteriziraju taj blagdan dijete se intuitivno otvara značenju blagdana Uskrsa; »znakovi« su perceptivno-kognitivni ali i emocionalni.
ŠTO	Iskustvo koje djeca od 3. do 4. godine imaju da su voljena, iskustvo sigurnosti, iskustvo da su prihvaćena, iskustvo radosti, čuđenja, udivljenja i iskustvo blagdana stvara u djeci prvu važnu intuiciju značenja kršćanskog blagdana Uskrsa kao blagdana koji ujedinjuje zajednicu kršćana u znaku povjerenja i radosti, znače osnovne sadržaje Uskrsa.
KAKO	Odgojitelj upotrebljava sva ona didaktička sredstva (medije odnosno posrednike) koja u djetetu pospješuju promatranje, istraživanje i verbalnu interakciju. Zatim priprema ambijent (okolinu) za ostvarivanje svih mogućih oblika istraživanja djece kako na razini skupine tako i individualno, kao načine aktivnog i postupnog približavanja vanjsko-unutarnjoj zbilji. Riječ je o nužnoj formi pridavanja značenja koje takve zbilje izražavaju.

V. TEMATSKA JEZGRA / Život kršćanske zajednice

CIKLUS A	
KOME	Aktivnostima traženja i promatranja dijete uči upoznavati ona društvena mjesta gdje se narod susreće i mjesta pobožnosti gdje se susreću kršćani; posebno se ovdje misli na crkvu.
ŠTO	Za djecu od 3. do 4. godine »sadržaj« ove cjeline nalazi se unutar dobrog raspoloženja u zajedničkim okupljanjima, u važnosti zajedničkog življenja s drugima kao trajnoj mogućnosti međusobne pomoći, međusobne razmjene dobara, uvažavanja i poštivanja izvornosti i različitosti, kao prvom bitnom obliku intuitivnog otkrivanja značenja »društvene zajednice« i »kršćanske zajednice«.
KAKO	Uz pomoć primjerenog materijala (npr. ilustracijskih vinjeta), odgojitelj priprema aktivnosti koje traže značenje rečenica »ima nas puno: vrtićka i kršćanska zajednica znači ... da nismo svi jednaki ... svi smo braća ...«. Poslije verbalne interakcije, djeca oblikuju plakate na razini radnih skupina koristeći se svim izražajnim tehnikama.

D2) Za eksperimentiranje s ciklusom B**Artikulacija i unutarnja povezanost ciklusa B**

TEMATSKJE JEZGRE	Ciklus B
I A. DJECU PRIHVAĆATI I DOČEKIVATI	1a) Na temelju svoga identiteta koji je za ovu životnu dob osobit i izvoran dijete postaje svjesno sebe kao bića u odnosu: prema sebi, bližnjemu svijetu i Bogu.
I B. STVORENI SVIJET I STVORENJA U NJEMU	1b) Dijete postaje pozornije na zbilju koja ga okružuje i sposobno je uspostavljati vedar i aktivan odnos sa stvorenim svijetom i stvorenjima u njemu, otvarajući se pritom intuiciji egzistencije Boga Stvoritelja.
II. ZNAKOVI - SIMBOLI BOŽIĆA I LIK ISUSA KRISTA	2) Dijete živi radost zajedničkih trenutaka, te se intuitivno otvara ljudskom i kršćanskom značenju blagdana Božića.
III. DJETINJSTVO I ŽIVOT ISUSOV	3) Uspoređujući vlastiti život s Isusovim djetinjstvom, dijete otkriva sličnosti i razlike. Obnavlja svoj obiteljski život i počinje shvaćati Isusovu obitelj.
IV. ZNAKOVI - SIMBOLI USKRSA I KRŠĆANSKE VREDNOTE	4) Čitanjem izabranih ulomaka iz Evandjelja (npr. iz <i>Biblije za djecu...</i>), dijete se intuitivnim naslućivanjem uvodi u značenje Uskrsa i sazrijeva u osjećajima, kao što je međusobno nesebično i prijateljsko dijeljenje dobara i praštanje.
V. ŽIVOT KRŠĆANSKE ZAJEDNICE	5) Dijete se intuitivno otvara radosti susretanja, molitve, pjevanja, zajedničkih okupljanja kršćana.

PLANSKA MATRICA CIKLUSA B**I A. TEMATSKA JEZGRA / Djecu prihvaćati i dočekivati**

CIKLUS B	
KOME	Evociranjem iskustava, obrazlaganjima i aktivnostima dijete se osvješćuje u značenju svoga imena kao znaku vlastitoga identiteta koji je prihvaćen i usvojen u svojem originalnom i specifičnom smislu.
ŠTO	Za dijete od 4. do 5. godine sadržaj je vezan uz »ime« kao oblik ljudskog iskustva kojim sazrijeva smisao identiteta koji je prihvaćen u svojoj specifičnosti, jedinstvenosti i različitosti, te kao otvorenost kršćanskom prihvaćanju poruke »Bog me po imenu poznaje«.
KAKO	Odgovornost priprema aktivnosti pripovijedanja i ponovnog pripovijedanja (npr. uz pomoć ilustriranih vinjeta) i nizom iskustava u otkrivanju s obzirom na ime: »moje osobne iskaznice ... moje ime je zapisano ... ime osoba koje su mi drage ... (obiteljsko) stablo imena ... Bog me po imenu poznaje...« pospješuje također svaki oblik izrazito doživljenog traženja.

I B. TEMATSKA JEZGRA / Stvoreni svijet (stvorenja)

CIKLUS B	
KOME	Iskustvima i specifičnim aktivnostima dijete postaje pozornije na zbilju koja ga okružuje i sposobnije da uspostavlja aktivan odnos bez predrasuda sa stvorenim svijetom odnosno stvorenjima, otvarajući se tako intuitivno egzistenciji Boga Stvoritelja.
ŠTO	Iskustva i opažanja (refleksije) aspekata stvorenoga svijeta: sjaja i veličanstva neba, beskrajnog mora, dubine mora, veličanstvena brda, biljke i životinje.
KAKO	Odgovitelj planira aktivnosti promatranja i zapažanja prirode i stvorenih stvari; zajedno s djecom također pronalazi materijale, ilustracije, kratke priče i aktivnosti verbalne interakcije; pospješuje stjecanje iskustava u razlikovanju i uspoređivanju između »stvorenih stvari« i »stvari koje je stvorio čovjek«. Upotrebljava svaki izražajni oblik koji je povezan s temom.

II. TEMATSKA JEZGRA / Znakovi - simboli Božića i Isusov lik

CIKLUS B	
KOME	Pripovijedanjem, razgovorom, verbalnom interakcijom dijete se intuitivno otvara »pripadnosti« jedne obitelji kao mjestu koje karakterizira posebni život svakog pojedinca. Na taj način ulazi i u proces shvaćanja i razumijevanje zbilje odnosno položaja Isusove obitelji o kojoj se govori o Božiću.
ŠTO	Iskustvo u osjećanju da ih kao djecu Bog voli, koje stječu za vrijeme Božića, potiče i ohrabruje osobno odrastanje kao osobno osvješćivanje u vlastitom identitetu koji postaje sve specifičniji, posebno u vlastitom obiteljskom i vrtičkom okruženju i u sve široj društvenoj i vjerskoj zajednici.
KAKO	Odgovitelj priprema pripovjedačke aktivnosti i aktivnosti koje rekonstruiraju tipične karakteristične situacije odrastanja koje ono sa sobom donosi na obiteljskoj, vrtičkoj i društvenoj razini zajednice kršćana.

III. TEMATSKA JEZGRA / Isusovo djetinjstvo i život

CIKLUS B	
KOME	Polazeći od vlastitih iskustava i uspoređujući ih s Isusovim životom, dijete u njemu otkriva posebnog prijatelja i uporišni uzor kao model.
ŠTO	Iskustvo uspoređivanja između Isusovog i vlastitog života uvodi dijete u otkrivanje razlike i sličnosti između dviju društveno-kulturnih zbilja.
KAKO	Odgovitelj priprema aktivnosti konkretnog uspoređivanja (ambijent, odijevanje, igre, kuća itd.) te pripovijedanjem oživljava i proživljava važne trenutke koji se odnose na život djeteta kada se usporede sa životom iz Isusova vremena.

IV. TEMATSKA JEZGRA / Znakovi - simboli Uskrsa i vrednote kršćanstva

CIKLUS B	
KOME	Čitanjem izabranih tekstova iz Evandjelja (npr. <i>Biblije za djecu...</i>), dijete se intuitivno uvodi u kršćansko značenje Uskrsa te u njemu sazrijevaju osnovni osjećaji kao što su ljubav, praštanje i mir.
ŠTO	Za dijete od 4. do 5. godine osnovni iskustveni sadržaj temelji se na iskustvu prijateljstva, solidarnosti, mira te na iskustvu zajedništva koje je ono steklo. Ti sadržaji djecu te dobi osposobljavaju i pomažu im da »izabiru« one korisne informacije za vlastitu sigurnost i vedrinu koja je naročito potrebna za prihvaćanje nekih oblika neuspjeha i ograničenja, poteškoća, frustracija koje su neizbježne u svakom životnom procesu pa i odrastanju.
KAKO	Odgovitelj priprema aktivnosti promatranja i zapažanja svagdašnjih iskustava koje se naročito povezuju sa sadržajima prijateljstva, međusobnim dijeljenjem dobara, služenjem, praštanjem ... kako bi se djeci pomoglo na dosljedan način srediti ideje koje dolaze na vidjelo iz aktivnosti te obogaćuje značenjem njihovo iskustvo.

V. TEMATSKA JEZGRA / Život kršćanske zajednice

CIKLUS B	
KOME	Aktivnostima analize, promatranja, evociranja, pripovijedanja, dijete se intuitivno otvara radosti društvenih i vjerskih susreta, kako to čine kršćani kada mole, pjevaju i bivaju zajedno.
ŠTO	Za djecu od 4. do 5. godine sadržaj se temelji na iskustvu koje se stječe na mogućnosti osvješćivanja vrednota prijateljstva, tolerancije, mira koje se isto tako temelje na Isusovu poimanju, a koje su zapisane u Evandelju: »Ljubite jedni druge kao što sam ja ljubio vas«. Zajednica kršćana temelji se na poštivanju te recipročne ljubavi.
KAKO	Uz pomoć primjerenog materijala (npr. ilustracijske vinjete...) odgovitelj priprema aktivnosti istraživanja značenja riječi i nadopune riječi »prijateljstvo je ... pomoć je ... zajednica znači« ..., itd.

D3) Za eksperimentiranje s ciklusom C**Artikulacija (povezanost) ciklusa C**

TEMATSKJE JEZGRE	Ciklus C
I A. DJECU PRIHVAĆATI I DOČEKIVATI	1a) Dijete u sebi razvija sposobnost prihvaćanja drugih (bližnjega) te intuitivno naslućuje Boga Oca svih ljudi.
I B. STVORENI SVIJET I STVORENJA U NJEMU	1b) Dijete se intuitivno otvara vrijednosti stvari i razvija sposobnost zahvalnosti, čuđenja i udivljenja Bogu Stvoritelju.
II. ZNAKOVI - SIMBOLI BOŽIĆA I LIK ISUSA KRISTA	2) Godišnjom obnovom proslave Isusova rođenja dijete se uvodi u otajstvo Isusovo te se otvara vrednotama kršćanskog otajstva utjelovljenja (ljubav, život, bratstvo...)
III. DJETINJSTVO I ŽIVOT ISUSOV	3) Čitanjem nekih izabranih ulomaka iz Evanđelja (npr. iz <i>Biblije za djecu...</i>), dijete otkriva značajne trenutke Isusova života i intuitivno naslućuje njegovu božansku narav.
IV. ZNAKOVI - SIMBOLI USKRSA I KRŠĆANSKE VREDNOTE	4) Obnovom Uskrsa, dijete produbljuje vrednote kao što su ljubav, život, praštanje, bratstvo, prijateljstvo, solidarnost i mir.
V. ŽIVOT KRŠĆANSKE ZAJEDNICE	5) Dijete uči upoznavati znakove i geste kršćanske zajednice (misa, krštenje, ženidba itd.) te intuitivno naslućuje vrednote vjerskih manifestacija.

PLANSKA MATRICA CIKLUSA C**I A. TEMATSKA JEZGRA / Djecu prihvaćati i dočekivati**

CIKLUS C	
KOME	Iskustvom života zajednice i aktivnostima slušanja, verbaliziranja, opažanja (refleksije) uspoređivanja, dijete se <i>osposobljava</i> za prihvaćanje samoga sebe i drugih kao i onih koji pripadaju drugim vjerama (religijama) ili kulturama, te intuiciji Oca koji sve prihvaća kao djecu.
ŠTO	Za djecu od 5. do 6. godine sadržaj iskustva se temelji na međusobnom susretanju, prijateljstvu i emocijama zajedničkog okupljanja kao i na međusobnoj pomoći i na solidarnosti kao stavovima kojima se razvija intuicija da je Bog Otac ne samo kršćana nego i onih koji pripadaju drugima vjerama /religijama ili kulturama.
KAKO	Odgovornik organizira okruženje u kojem će se povezivati različite aktivnosti: razgovor, susreti, uspoređivanja, zajedničko planiranje rada u skupini (npr. oblikovanje aktivnosti vrtića na velikom papiru... poslove koje obavlja mama svakoga pojedinca kod kuće, tata ..., aktivnosti crkve kao kuće u kojoj se kršćani susreću i osjećaju braćom, sinovima istoga Oca).

I B. TEMATSKA JEZGRA / Stvoreni svijet odnosno stvorenja

CIKLUS C	
KOME	Aktivnim sudjelovanjem i uključivanjem vrtića, dijete se intuitivno otvara vrijednostima stvari u stvorenom svijetu te razvija stavove zahvalnosti, čuđenja i udivljenja prema Bogu Stvoritelju.
ŠTO	Iskustva aktivnosti promatranja i otkrivanja stvorenoga svijeta. Iskustva čuđenja, divljenja, ushićenja te hvale i zahvale prema Stvoritelju. Komuniciranje psalmima, poezijom ... i npr. Hvalospjevom stvorenjima sv. Franje Asiškog.
KAKO	Odgovornost priprema aktivnosti. Riječ je o onim oblicima metodičkih postupaka kojima se produbljuju iskustva promatranja i otkrivanja koja djeca ostvaruju u svojem životnom okruženju. Organizira, npr. u komuniciranju Hvalospjevom stvorenjima sv. Franje, aktivnosti verbalne interakcije, obrazlaganja i sve oblike izražavanja za oblikovanje da djeca sama stvaraju materijale.

II. TEMATSKA JEZGRA / Znakovi - simboli Božića i Isusov lik

CIKLUS C	
KOME	Pripovijedanjem o Isusovu životu u njegovoj obitelji te iskustvom i aktivnostima promatranja i otkrivanja kao i verbalnom interakcijom, dijete razvija sposobnost »uspoređivanja« između svojega i Isusova života kao i sposobnost intuicije otajstva djeteta Isusa iz Nazareta.
ŠTO	Sadržaj iskustva temelji se na sposobnosti djece da izvode spomenuta »uspoređivanja« između njihova života, odrastanja i Isusova života u njegovoj obitelji.
KAKO	Polazeći od čitanja izabranog ulomka iz Evandjelja (npr. <i>Biblije za djecu...</i>) o Isusovu djetinjstvu te od maštanja, odgovornost potiče djecu da govore o svojim iskustvima iz obitelji, kako bi načinili značajne usporedbe između života u svojoj obitelji i životu u Isusovoj obitelji.

III. TEMATSKA JEZGRA / Isusovo djetinjstvo i život

CIKLUS C	
KOME	Polazeći od čitanja izabranih ulomaka iz Evandjelja (npr. <i>Biblije za djecu...</i>), dijete intuitivno naslućuje Isusovu božansku narav koja se očitovala tijekom njegova javnog života.
ŠTO	Za dijete se iskustveni sadržaj temelji na sposobnosti da prihvati Isusovu poruku i da postavlja pitanja; riječ je o poruci koja je izražena riječima i gestama.
KAKO	Čitanjem izabranih ulomaka iz Evandjelja (npr. <i>Biblije za djecu...</i>), odgovornost potiče dijete da kod Isusa kao učitelja otkriva njegovu božansku dimenziju.

IV. TEMATSKA JEZGRA / Znakovi - simboli Uskrsa i vrednote kršćanstva

CIKLUS C	
KOME	Iskustvom povijesne obnove (rekonstrukcije) kršćanskih uskrasnih događaja, dijete se intuitivno otvara vrednotama međusobnog dijeljenja dobara, poštovanja, blagdana i radosti...
ŠTO	Za djecu od 5. do 6. godine sadržaj iskustva temelji se na prijateljstvu, suradnji, zajedničkom dijeljenju dobara, služenju, opraštanju... kao temeljnim iskustvima koja su ostvarena u vrtičkim oblicima uz pomoć kojih je moguće intuitivno otvaranje djeteta otajstvu kršćanskog Uskrsa (pripovijedanje o <i>Isusovoj posljednjoj večeri</i> i o <i>učenicima na putu u Emaus</i>).
KAKO	U metodičkom smislu, odgojitelj se koristi pripovijedanjem o <i>Isusovoj posljednjoj večeri</i> i o <i>Učenicima na putu u Emaus</i> . Djeca slušaju i pripovijedaju svojim riječima što su čula; u tu svrhu poslužit će ilustrirane vinjete i materijali koji evociraju aktivnosti o kojima se pripovijedalo. Djeca se zatim mogu kreativno izražavati oblikovanjem zidnih plakata, individualnim likovnim izražavanjem, glazbenim izražavanjem itd.

V. TEMATSKA JEZGRA / Život kršćanske zajednice

CIKLUS C	
KOME	Promatranjem, analizom, uspoređivanjem, evociranjem (dozivanjem u pamet), dijete uči upoznavati znakove i geste kršćanske zajednice u osobitim trenucima života (krštenje, potvrda, ženidba, sv. misa...) i intuitivno naslućuje vrednote vjerskog izražavanja.
ŠTO	Za djecu od 5. do 6. godine iskustveni sadržaj temelji se na aktivnostima socijalizacije koje se ne sastoje samo u tome da dijete bude u neposrednoj blizini, nego u međusobnom poznavanju, poštivanju različitosti, u poticanju na tolerantno ponašanje, sposobnosti izgradnje mira i praštanja... kako bi se na tim iskustvima temeljili osnovni sadržaji zajednice kršćana prožeti međusobnom ljubavlju i solidarnošću.
KAKO	Uz pomoć ilustriranih vinjeta i aktivnosti vrtičke zajednice i zajednice kršćana, odgojitelj poziva djecu na čitanje (otkrivanje) situacija. Time djetetu polazi za rukom »izmijeniti igre« ... blagovati ista jela... poštivati pravila igre... upotrebljavati isti pribor za crtanje... kršćani posjećuju crkvu... sudjeluju u sv. misi... slave sakrament ženidbe... Djeca primjereno svojoj dobi razvijaju sve oblike razmišljanja i izražavanja.

Tablični pregled trogodišnjeg planiranja vjerskog odgoja u izvanobiteljskim uvjetima

(Radni predložak za eksperimentiranje odgojitelja/vjeroučitelja*)

Za eksperimentiranje u pedagoškim godinama 1999.-2002.

Ciklus: Izvedbeni plan	Dob	Pedagoška godina eksperimentiranja	Planska matrica
CIKLUS A	3.-4. godina	1999.-2000.	Planska matrica A, str. 328-330.
CIKLUS B	4.-5. godina	2000.-2001.	Planska matrica B, str. 331-333.
CIKLUS C	5.-6. godina	2000.-2002.	Planska matrica B, str. 334-336.
CIKLUS A-B-C	mješovita skupina**	1999.-2002.	Planske matrice A-C, str. 328-336.

* Radni predložak načinjen je prema Programu vjerskog odgoja predškolske djece u izvanobiteljskim uvjetima, Glas Koncila / Mali koncil, Zagreb, 1994.

** U slučaju da radite s mješovitom skupinom, bolje je da među različitim ciklusima (A-B-C) izaberete onaj koji će najbolje odgovarati dobi djece u vašoj skupini.

*** Za kreativno ostvarivanje »Radnog predloška«, uz spomenuti Program odgojitelju/vjeroučitelju može poslužiti i Preporučena literatura, koja je navedena u: A. Hobljaj - M. Šimunović (ur): Pustite malene k meni, Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb 1999, str. 204-205.

**** Usrdno molimo odgojitelje / vjeroučitelje da »Radni predložak« proslijede kolegicama i kolegama koji su za taj rad raspoloženi i da svoja iskustva, prijedloge, mišljenja i kritike pismenim ili usmenim putem upute na adresu: Nacionalni katehetski ured Hrvatske biskupske konferencije, Kaptol 18, 10 000 Zagreb, tel. (01) 48 73 701, fax. (01) 48 73 702, E-mail: nku@hbk.hr, www.nku.hbk.hr.